

Tudor Călin Olaru¹

Abstract: Truth represents one of the fundamental values of humanity; however, its complex nature has generated extensive philosophical and legal debate. This article examines the concept of truth as an axiological value, exploring the duality between the relative character of individual perceptions and the existence of an objective reality. Through illustrative examples—ranging from a simple change of perspective that transforms a six into a nine to the reinterpretation of a celebrated work of art—the analysis highlights how circumstances and knowledge shape what we consider to be true. The article also discusses the implications of truth within the sphere of justice, as well as contemporary confrontations in the post-truth era, where emotionally driven opinion tends to prevail over facts. Although “truth” is never simple, it remains a precious value, the pursuit of which requires critical discernment, openness to multiple viewpoints, and intellectual integrity.

Keywords: truth; value; axiology; relativism; objectivity; justice; post-truth

Motto: „*Adevărul este rareori curat și nu e niciodată simplu.*” – Oscar Wilde

Adevărul între percepție și realitate

Citatul lui Oscar Wilde pe care vi l-am prezentat încă de la început, exprimă un adevăr peren conform căruia natura adevărului este adesea complicată. O ilustrare bine-cunoscută este cea care înfățișează două persoane așezate față în față, cu o cifră între ele, astfel că una vede numărul *șase*, cealaltă *nouă*. Fiecare are impresia

¹ Student în anul II la Facultatea de Drept și Guvernanță Internațională, specializarea Drept, Universitatea Internațională Danubius, Galați, România.

Copyright: © 2026 by the authors.
Open access publication under the terms and conditions of the
Creative Commons Attribution-NonCommercial (CC BY NC) license
(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

că deține adevărul, bazându-se pe unghiul propriu de vedere, deși percepțiile lor se contrazic. Tot astfel, perspectiva individuală și experiența personală modelează felul în care definim ceea ce este adevărat sau fals. Doar gândirea transdisciplinară introduce însă, o depășire a acestei opoziții binare, prin recunoașterea unei a treia valori – indeterminatul – care permite coexistența aparentelor contradicții și articularea sensului la niveluri multiple de realitate¹.

Un exemplu revelator provine dintr-o experiență personală în fața unei picturi celebre, *Caritatea romană* de Peter Paul Rubens². Privind inițial tabloul cu ochii unui profan, am văzut o scenă ce părea de o moralitate îndoielnică la prima vedere. La sânul gol al unei tinere femei stătea un bătrân cu barbă, aproape dezbrăcat, părând să profite de un gest intim. Prima reacție a fost de stânjenire și repulsie, pentru că părea că asist la o scenă frivolă, un atentat la pudoare. Interpretată în altă formă însă, povestea din spatele picturii schimbă radical această percepție. Aflăm astfel legenda lui Cimon, un bătrân întemnițat și condamnat la moarte prin înfometare, salvat de devotamentul fiicei sale, Pero. Tânăra își vizita zilnic tatăl în temniță și, în taină, îl alăpta la sân pentru a-l ține în viață, sfidând interdicțiile. Când fapta sa este descoperită de un paznic, altruismul fetei impresionează autoritățile și îi aduce eliberarea tatălui. Așadar, ceea ce părea inițial o scenă scandalosă se dovedește a fi o pilduitoare întâmplare despre compasiune filială și sacrificiu nobil. Cunoașterea contextului a transformat oroarea în empatie, demonstrând cât de mult depinde “adevărul” perceput de informațiile și nuanțele pe care le deținem.

Exemplele de mai sus susțin ideea că adevărul poate fi, până la un punct, „relativ” și nu în sensul că realitatea ar fi schimbătoare, ci în sensul că percepțiile și interpretările oamenilor asupra aceleiași realități pot varia enorm. Fără a nega existența unui nucleu de realitate obiectivă, putem spune că fiecare individ are propriul “adevăr” subiectiv, filtrat prin experiențele, valorile și cunoștințele sale. De aceea, pentru a discerne adevărul, este imperativ să investigăm contextul și să confruntăm diferitele perspective. Adesea, ceea ce credem că este adevărat poate fi doar o aparență, un “adevăr” incomplet sau distorsionat de unghiul din care privim.

¹ *Charte de la Transdisciplinarité*, document fondateur adopté au Premier Congrès Mondial de la Transdisciplinarité, Convento da Arrábida, Portugal, 2–6 novembre 1994, disponibil la CIRET – Centre International de Recherches et Études Transdisciplinaires, accesat la 25 ianuarie 2026, <https://ciret-transdisciplinarity.org/chart.php#ro>

² Peter Paul Rubens, *Caritatea romană* (*Roman Charity*), pictură în ulei pe pânză, c. 1612, Muzeul Ermitaj, Sankt Petersburg.

Adevărul ca valoare: nuanțe filosofice

Din perspectivă filosofică clasică, adevărul reprezintă concordanța dintre cunoaștere sau afirmații și realitatea obiectivă. O propoziție este adevărată dacă reflectă fidel “starea de fapt” a lumii reale. Concepția este cunoscută drept teoria corespondenței și se regăsește încă din Antichitate la Aristotel. În opoziție, minciuna și eroarea denaturează realitatea, afirmând ceea ce nu există sau negând ceea ce există.

Totuși, gândirea modernă a arătat că adevărul nu poate fi cunoscut niciodată în mod absolut. De aici și afirmația conform căreia nimeni nu deține adevărul absolut. În știință, dacă ar fi să dau un exemplu, o teorie nu este considerată *adevărată* în sens definitiv, ci rămâne valabilă atâta timp cât nu este infirmată de contraexemple. Karl Popper sublinia că o ipoteză științifică nu poate fi niciodată complet demonstrată, ci doar *falsificată*, testată prin încercarea de a o contrazice. Prin urmare, cunoașterea noastră evoluează continuu prin corectarea erorilor, iar adevărul științific are un caracter inevitabil provizoriu. Acest punct de vedere respinge pretenția certitudinii absolute, punând accent pe verificarea riguroasă și pe deschiderea spre revizuire a ceea ce credem că știm.

Pe de altă parte, există concepții care contestă însăși existența unui adevăr obiectiv unic. Gânditorii postmoderni și filosofi precum Friedrich Nietzsche au susținut perspectiva pluralității interpretărilor¹. „În această privință, e realmente emblematic un fragment din *Voința de putere*: Împotriva pozitivismului ce rămîne la nivelul fenomenelor, avînd lozinca “doar faptele există”, aș replica (afirma Ștefan Afloroaiei): nu, tocmai faptele nu există, există doar interpretări». Iar acestea nu au neapărat în spatele lor un subiect care interpretează, căci orice subiect devine posibil în virtutea unor interpretări². Nietzsche sugera că realitatea este accesibilă doar prin filtrele subiective ale interpretării umane. Acesta este un relativism radical ce atrage atenția asupra modului în care “adevărurile” pot varia în funcție de contextul cultural, limbaj sau experiență, un *memento* că obiectivitatea absolută este de neatins pentru ființa umană.

Adevărul în sfera justiției

Și astfel am ajuns la domeniul dreptului, unde valoarea adevărului capătă o dimensiune practică și imperativă. „A spune adevărul, tot adevărul și numai adevărul” este jurământul sacru al martorilor în sala de judecată, semn că sistemul

¹ Friedrich Nietzsche, *Voința de putere*, trad. rom., București: Editura Antet, 2010.

² Ștefan Afloroaiei, „Despre Nietzsche și lumea voinței de aparență”, *Observatorul Cultural*, nr. 1093, 19 ianuarie 2022.

juridic privește aflarea adevărului drept un scop fundamental. Doar cunoscând adevărul faptelor, judecătorul poate aplica legea în mod just. Deci, idealul oricărui proces este să se ajungă la adevărul material, adică la reconstituirea cât mai fidelă a realității unei situații.

În practică însă, *adevărul judiciar* nu coincide întotdeauna cu adevărul obiectiv complet. Stabilirea faptelor este îngreunată de limitele probelor disponibile și de reguli procedurale menite să protejeze alte valori. Un studiu de filozofie juridică arată că, deși adevărul este un obiectiv central al procesului, pot exista situații în care “adevărul formal” legal diferă de adevărul substanțial al faptelor. Spre exemplificare, anumite probe pot fi excluse din dosar pentru a respecta drepturile procesuale sau principiul fair-play-ului, ceea ce poate împiedica aflarea completă a realității. De asemenea, prezumția de nevinovăție impune ca orice îndoială să fie interpretată în favoarea acuzatului, și astfel, uneori o persoană vinovată în fapt poate fi achitată dacă probele nu sunt suficient de convingătoare. Prin urmare, verdictul legal (“adevărul” stabilit de instanță) este posibil să nu coincidă pe deplin cu adevărul obiectiv al evenimentelor, din cauza constrângerilor de procedură și a necesității de a evita erorile judiciare.

Cu toate aceste imperfecțiuni, scopul ultim al justiției rămâne căutarea adevărului. Sistemul probatoriu bazat pe mărturii, înscrisuri, expertize, este conceput tocmai pentru a apropia cât mai mult decizia de realitatea faptelor. La rândul lor, juriștii trebuie să manifeste obiectivitate și să nu se lase influențați de prejudecăți ori sentimente în aflarea adevărului, oricât de neplăcut ar fi acesta. Integritatea profesională le impune să accepte realitatea dovedită de probe chiar și atunci când ea contrazice așteptările sau dorințele părților.

Specificul erei „post-adevăr”

În vremurile noastre, discuția despre adevăr ca valoare a dobândit o nouă interpretare odată cu apariția conceptului de “epocă post-adevăr”. Termenul post-adevăr, din engl. post-truth, descrie tendința ca, în discursul public, apelul la emoții și credințe personale să cântărească mai mult decât faptele obiective. Nu întâmplător, Oxford Dictionaries a ales post-truth drept cuvântul anului 2016, definindu-l ca adjectiv ce denumește circumstanțe „în care faptele obiective sunt mai puțin influente în formarea opiniei publice decât apelurile la emoție și credința

personală”. Rezultă de aici că astăzi, ceea ce simte sau crede cineva ajunge uneori să conteze mai mult decât ceea ce poate fi demonstrat factual¹.

De fapt, avem în fața noastră o relativizare extremă a adevărului factual reprezentând o problemă pentru societatea contemporană și pentru guvernanta democratică². Explozia rețelelor sociale și a fluxului instantaneu de informații a facilitat răspândirea dezinformării (sau fake news, cum auzim deseori), a teoriilor conspirației și a propagandei, care exploatează emoțiile publicului. În ceea ce toată lumea numește era digitală, există riscul ca fiecare să se izoleze într-o “bulă” informațională, consumând doar acele adevăruri convenabile care îi confirmă propriile opinii. În această situație, valoarea adevărului trebuie reafirmată cu forță³. Educația pentru gândire juridică, verificarea faptelor din surse credibile și transparența instituțională nu trebuie să lipsească pentru a apăra adevărul în spațiul public.

Ironia face că afirmația lui Wilde: adevărul nu e niciodată simplu, e și mai actuală astăzi. Adevărul pare uneori îngropat sub straturi de opinii, prejudecăți și informații false. Chiar și așa, rămâne datoria noastră, ca indivizi raționali și ca societate, să prețuim adevărul și să-l căutăm neobosit, oricât de anevoios s-ar dovedi drumul către el.

Necesitatea unor noi viziuni metodologice

În literatura de specialitate au apărut noi lucrări care au clasificat unele principii ce se impun a fi luate în considerare pe fondul schimbării sistemului de referință și a evoluției educației universitare⁴:

A) Principiul interferenței științelor și al transcendenței cunoașterii care, pentru domeniul dreptului, înseamnă integrarea prin transdisciplinarizare a cunoștințelor din diverse domenii pentru a înțelege și a gestiona cele mai noi și mai dificile probleme cum sunt infracțiunile informatice sau protecția datelor. Reglementările

¹ Robert S. Summers, “Formal Legal Truth and Substantive Truth in Judicial Fact-Finding—Their Justified Divergence in Some Particular Cases,” *Cornell Law Faculty Publications*, Paper 1186 (1999), accesat la [data consultării], <http://scholarship.law.cornell.edu/facpub/1186>

² Stanford Encyclopedia of Philosophy. (2025). Truth. Stanford University. Disponibil online la: <https://plato.stanford.edu/archives/fall2025/entries/truth/>, accesat la data de 23 ianuarie 2026.

³ Ait Hadi, Khalid, and Mohamed Bendahan. 2025. “Post-Truth in Practice: Evaluating Disinformation and Its Consequences for Security Decision-Making.” *Cogent Social Sciences* 11 (1). doi:10.1080/23311886.2025.2566300

⁴ Cristina Elena Popa-Tache, Cătălin-Silviu Săraru, Florent Pasquier, Mirella Tarmure-Vădean și Sergio de Souza Salles, *A Transdisciplinary Legal Methodology Guide and Lexicon for Crisis Response* (Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan/Springer Nature, 2025), accesat la 25 ianuarie 2026, <https://link.springer.com/book/9783032046529#bibliographic-information>

juridice sunt mai echitabile și mai complete, ținând cont de contextul social și cultural prin tratarea dreptului ca pe un punct de confluență între diverse domenii ale cunoașterii.

B) Principiul noii logici conform căruia nu mai există soluții în termenii unei logici binare (adevărat/fals). Ca soluție, se adoptă logica terțului inclus, unde contradicțiile sunt reconciliate într-o viziune mai amplă și mai complexă. Pentru drept, aceasta înseamnă renunțarea la o abordare strictă „binară” a cazurilor (corect/greșit) și adoptarea unui raționament mai nuanțat. Principiul este aplicabil pentru soluționarea disputelor în care există conflicte de interese multiple sau luarea în considerare a condițiilor socio-culturale în evaluarea unui caz. Însăși principiile juridice s-ar transforma în unele mai flexibile, care ar permite reconcilierea contradicțiilor și înțelegerea cauzelor și efectelor din diferite domenii.

C) Principiul complexității intrinseci bazat pe imposibilitatea de a descompune problemele complexe în părți fundamentale simple. În acest fel, devine aplicabilă viziunea holistică având în vedere indivizibilitatea multiplelor niveluri de realitate care le constituie. În loc să se abordeze doar unul sau două aspecte ale unei situații cum ar fi doar latura juridică a unei dispute, prin aplicarea complexității intrinseci vor fi luate în calcul dimensiunile economice, sociale, psihologice sau politice ale cazurilor.

D) Principiul dinamicii realității conform căruia realitatea nu este fixă, ci se află într-o continuă modificare. Problema nu are condiții inițiale stabile, iar soluțiile trebuie să se adapteze la dificultatea și volatilitatea acesteia. Dreptul trebuie să fie dinamic și adaptabil în fața schimbărilor realității sociale, economice și tehnologice. Reglementările juridice trebuie astăzi să evolueze rapid și să fie flexibile, așa cum tehnologia și internetul necesită continuu ajustări de adaptare, pentru eficiența lor.

E) Principiul coerenței în absența fundamentelor conform căruia fundamentul cunoașterii nu mai este un punct fix așa cum era cândva, ci coerența între diferitele nivele ale realității. Pentru drept, acest principiu sugerează că nu există o soluție universală „fundamentală” pentru toate cazurile, deoarece fiecare caz poate prezenta particularități unice. În loc să se caute o soluție fixă sau un fundament rigid, sistemul juridic trebuie să adopte coerența prin adaptabilitate, integrând diverse surse de cunoaștere și valori. Traducem aceste caracteristici prin diversitate, incluziune și echitate, spre exemplu. Drepturile fundamentale ale omului ar fi interpretate diferit în funcție de contextul cultural sau istoric, iar judecătorii trebuie să fie capabili să aplice principiile într-un mod care este consistent și coerent cu realitățile contemporane.

F) Principiul Interdependenței disciplinelor și a axelor educaționale conform căruia există o corelație puternică între diferitele axe ale educației transdisciplinare - educația interculturală, educația interreligioasă și educația transdisciplinară. Toate aceste domenii sunt interdependente și se influențează reciproc. Dreptul nu are cum să fie înțeles și aplicat în mod eficient fără o înțelegere corespunzătoare a altor domenii. Avocatul, judecătorul sau alt profesionist din domeniul juridic trebuie să fie capabil să interacționeze cu specialiști din diverse domenii pentru a rezolva conflictele într-un mod mai informativ și eficient.

G) Principiul transformării relației educatori-educabili, în baza căruia schimbarea sistemului de referință presupune și o transformare a relației dintre educatori și educabili, axată pe un suport transdisciplinar, în care ambii participă activ la procesul de învățare.

H) Principiul viziunii globale, prin care soluțiile locale sunt concepute având în vedere impactul global, astfel încât nici o soluție nu poate ignora dimensiunea planetară. Oricum astăzi, dreptul nu mai poate fi aplicat izolat la nivel național sau local.

Concluzii

Adevărul, ca valoare axiologică, este cameleonic și se cere tratat cu discernământ. Pe de o parte, el obligă la raportarea gândirii la o realitate obiectivă și, pe de altă parte, presupune filtrul subiectiv al percepției. Exemplele analizate denotă cum un simplu schimb de perspectivă poate altera “adevărul” perceput, iar cunoașterea contextului corectează o interpretare greșită. De asemenea, am subliniat caracterul provizoriu al adevărului științific și importanța revizuirii constante a cunoștințelor. În sfera noastră juridică, adevărul rămâne fundamentul actului de justiție, deși uneori este greu de atins pe deplin, iar în contextul contemporan marcat de post-adevăr se impune cu atât mai mult apărarea sa prin gândire juridică și onestitate intelectuală.

Concluzionând, oricât de dificil de deslușit, adevărul continuă să fie un ideal călăuzitor în setul valorilor umane. Angajamentul față de adevăr este proporțional și chiar corelativ cu angajamentul față de cunoaștere, dreptate și încredere, ca repere ale unei societăți libere și raționale. Deși adevărul absolut nu este deținut de nimeni, noi, cei ce batem la porțile lumii juridice, alături de robotitorii, truditarii, din sfera dreptului și a juridicului, trebuie să știm a discerne, a asculta, a interpreta și a accepta adevărul, indiferent cum arată acesta, și să nu ne lăsăm influențați nici de sentimente, nici de prejudecăți și nici conduși de instincte. Nu ne este permis.

Bibliografie

Ait Hadi, Khalid, and Mohamed Bendahan. 2025. "Post-Truth in Practice: Evaluating Disinformation and Its Consequences for Security Decision-Making." *Cogent Social Sciences* 11 (1). doi:10.1080/23311886.2025.2566300

Charte de la Transdisciplinarité, document fondateur adopté au Premier Congrès Mondial de la Transdisciplinarité, Convento da Arrábida, Portugal, 2–6 novembre 1994, disponibil la CIRET – Centre International de Recherches et Études Transdisciplinaires, accesat la 25 ianuarie 2026, <https://ciret-transdisciplinarity.org/chart.php#ro>

Cristina Elena Popa-Tache, Cătălin-Silviu Săraru, Florent Pasquier, Mirella Tarmure-Vădean și Sergio de Souza Salles, *A Transdisciplinary Legal Methodology Guide and Lexicon for Crisis Response* (Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan/Springer Nature, 2025), accesat la 25 ianuarie 2026, <https://link.springer.com/book/9783032046529#bibliographic-information>

Friedrich Nietzsche, *Voința de putere*, trad. rom., București: Editura Antet, 2010.

Peter Paul Rubens, *Caritatea romană (Roman Charity)*, pictură în ulei pe pânză, c. 1612, Muzeul Ermitaj, Sankt Petersburg.

Robert S. Summers, "Formal Legal Truth and Substantive Truth in Judicial Fact-Finding—Their Justified Divergence in Some Particular Cases," *Cornell Law Faculty Publications*, Paper 1186 (1999), accesat la [data consultării], <http://scholarship.law.cornell.edu/facpub/1186>.

Stanford Encyclopedia of Philosophy. (2025). Truth. Stanford University. Disponibil online la: <https://plato.stanford.edu/archives/fall2025/entries/truth/>, accesat la data de 23 ianuarie 2026.

Stefan Afloroaei, „Despre Nietzsche și lumea voinței de aparență”, *Observatorul Cultural*, nr. 1093, 19 ianuarie 2022.

Anexa nr. 1
Elemente vizuale

UNIVERSITATEA INTERNAȚIONALĂ DANUBIUS

ADEVĂRUL CA VALOARE AXIOLOGICĂ

scurt comentariu

Profesor coordonator Conf. Univ. dr. Cristina Popa Tache

Universitatea Internațională Danubius Galați

Facultatea de Drept și Guvernanță Internațională

Student Olaru Tudor Călin

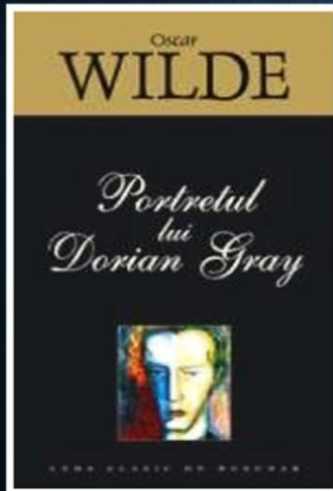
ADEVĂRUL CA VALOARE AXIOLOGICĂ

**Căutarea adevărului
este cea mai de preț
posesiune.**

Albert Einstein

ADEVĂRUL CA VALOARE AXIOLOGICĂ

„Adevărul este rareori curat și nu e niciodată simplu.”

Oscar Wilde

Citatul lui Oscar Wilde, din *Portretul lui Dorian Gray*, face un arc peste timp și rămâne de actualitate, indiferent cât de sinuoasă este dinamica socială, indiferent de timp sau de loc.

ADEVĂRUL CA VALOARE AXIOLOGICĂ

Adevărul este relativ, dar este imperios necesar să aflăm și detaliile, nuanțele ce-l definesc.

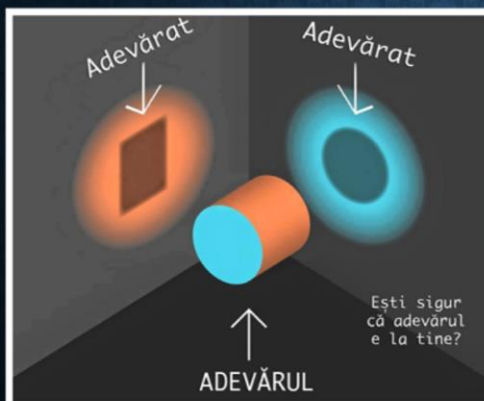
ADEVĂRUL CA VALOARE AXIOLOGICĂ

Este necesar să cunoaștem contextul atunci când vrem să ni se reveleze adevărul, și totodată este necesar să avem și puterea de a-l accepta, chiar dacă nu este cel pe care noi îl intuim sau așteptam, ori îl preconizăm.

Milă romană - Pedro Pablo Rubens

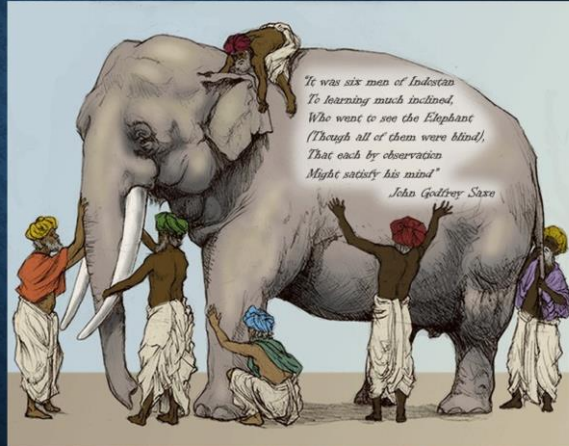
ADEVĂRUL CA VALOARE AXIOLOGICĂ

Adevărul continuă să rămână o valoare fundamentală pentru întreaga societate.

ADEVĂRUL CA VALOARE AXIOLOGICĂ

Şase bărbaţi din Indostan
Care educaţi erau,
S-au dus să vadă un elefant
Deşi, niciunul nu vedea.
Pentru că ei voiau
Să-şi lumineze mintea.
Şi aceşti oameni din Indostan
Mult şi tare-au dezbătut.
Fiind foarte încăpăţânaţi,
Fiecare poziţia şi-a susţinut
Deşi toţi parţial dreptate aveau
Şi toţi greşit gândeau!

The Poems of John Godfrey Saxe (1873)

ADEVĂRUL CA VALOARE AXIOLOGICĂ

PILDA ORBII ŞI ELEFANTUL

Un PERETE
O FRUNZA
Un COPAC
Un ŞARPE
O SULIŢĂ
O FUNIE.

ADEVĂRUL CA VALOARE AXIOLOGICĂ

Căutarea adevărului este cea mai de preț posesiune.

Albert Einstein

"Judecătorul are îndatorirea să stăruie, prin toate mijloacele legale, pentru a preveni orice greșeală privind aflarea adevărului în cauză, pe baza stabilirii faptelor și prin aplicarea corectă a legii, în scopul pronunțării unei hotărâri temeinice și legale".

Noul Cod de procedură civilă, art. 22 alin. (2)

Vă mulțumesc!

Student Olaru Tudor Călin
Universitatea Internațională Danubius Galați
Facultatea de Drept și Guvernanță Internațională